

Cuarenta años de "Temps de batuda" o la Elda del escritor Enric Valor

03/11/2023

Enric Valor en la época que escribió *Temps de batuda*

El filólogo **Vicent Brotons Rico** ofreció una conferencia sobre *Temps de batuda*, coincidiendo con el 40 aniversario de la novela "eldense" de Enric Valor. El acto tuvo lugar el 19 de octubre en la sede de la Universalidad de Alicante en Elda.

Temps de batuda, la novel·la d'Elda d'Enric Valor

Imaginem Enric Valor camí dels setanta-anys. Té publicada una obra gramatical considerable, un conjunt de llibres nascuts de la necessitat d'ensenyar l'idioma als

seu conciutadans basant-se en les Normes de Castelló de 1932 i en els postulats bàsics de Pompeu Fabra; les *Rondalles Valencianes*, la seua monumental recopilació literaturitzada d'un conjunt de contes populars recollits principalment a l'Alcoià, el Comtat, la Marina i la Vall d'Albaida, es troben editades plenament en l'*Obra literària contempla*; *L'ambició d'Aleix*, la seua novel·la curta, circula entre els lectors des de 1960, ben prompte apareixerà la segona, *La idea de l'emigrant*; té un grapat de relats breus esparsos que fa ben poc s'han aplegat en l'esmentada obra completa. Gaudeix de la realitat de la

publicació de la seua primera novel·la llarga —gran narració—, *Sense la terra promesa*: amb aquest text enceta el Cicle de Cassana.

Valor treballa intensament, amb la col·laboració anònima del seu fidel fill —Enric Valor Hernández— en el que serà el *best-seller* gramatical del País Valencià, *La flexió verbal*. L'escriptor de Castalla, però, en plena maduresa creativa de novel·lista, que és el que realment el realitza intel·lectualment i creativament, remata simultàniament la segona novel·la del Cicle de Cassana, *Temps de batuda*. El compromís del narrador, fet quasi pulsí psicològic, el viu intensament. "Per fi puc fer allò que havia somiat fer tota la vida, escriure novel·les plenes, narracions integrals. Per fi, pràcticament jubilat del món laboral, puc abordar assossegadament el projecte de cicle novel·lesc tan imaginat com desitjat: reconstruir el món de Cassana", es diu a si mateix, tal i com l'any 1991 m'explicà en una inoblidable i llarga conversa a sa casa del carrer Martínez Aloy, de València metre fullejaven l'esborran d'*Enllà de l'horitzó*, que eixe mateix any veuria la llum i completaria la trilogia del Cicle de Cassana.

El 1983, quasi simultàniament, apareixen la imprescindible ferramenta idiomàtica per a un bon valencià feta llibre, *La flexió Verbal* (3i4, València) i *Temps de batuda* (F. Torres-Editor, València), la segona novel·la del cicle cassanenc. El minoritari, però creixent grup de seguidors de l'obra narrativa del mestre Valor ho celebrem. Les nostres urgències literàries d'avantguarda —és temps d'innovació poètica i narrativa— les aparquem durant uns mesos per ser acollits per la intensa i plàcida lectura de l'excel·lent prosa valoriana.

El lector que va llegir Elda

Jo he de confessar que qui em va convèncer de capbussar-me en *Temps de batuda* va ser el meu amic Vicent Navarro, qui només encetar la seua lectura me la recomanà entusiasmat perquè "parla d'Elda i de la vida en una fàbrica de sabates. I això, amic, està escrit per algú que ho ha viscut directament, de segur", em va dir quasi textualment. Vaig llegir la novel·la el 1984, el mateix any que vaig conèixer personalment l'escriptor, i des de llavors, sense excessiu rigor de crític però amb l'emoció del lector que estima la seua terra feta ficció literària, li dic la "novel·la d'Elda". Enguany, ho confesse, m'he imposat l'obligació de rellegir-la per enèsima vegada tant com a retorn al plaer de la narrativa amb majúscules com per homenatjar-la.

Temps de batuda és també "Temps d'Elda", com és "Temps de l'Amussai", és a dir, del paradís perdut de la

vall agrícola i ramadera de la muntanya cassanenca, la fantapolis —el poble i l'entorn inventat pel creador literari—, o dit d'altra manera, "Temps de Planisses", al nord del nostre Catí i a la vora del màgic i emblemàtic Maigmó. La novel·la també parla d'un temps de guerra i revolució a Espanya, dels inicis de la Guerra d'Espanya o Guerra Civil.

El 2011, any del centenari del naixement d'Enric Valor —i declarat «Any Valor» per l'Acadèmia Valenciana de la Llengua— l'Ajuntament d'Elda, Caixapetret i Tàndem Edicions publiquen i distribuïxen àmpliament *Temps d'Elda en Temps de batuda / Tiempo de Elda en Tiempo de trilla*, un opuscle bilingüe valencià-castellà que conté 45 pàgines acarades amb el capítols de la novel·la ficcionats a l'Elda de la segona meitat del anys vint i els primers dels trenta del segle XX. L'esmentat llibret s'enceta amb els pròleg institucionals i una introducció de qui signa aquest article amb el títol de "Per llegir «Temps d'Elda»".

Airejar Temps de batuda

El passat 19 d'octubre, la seua universitària d'Elda, de la Universitat d'Alacant, va programar una conferència —«Temps d'Elda en *Temps de batuda*»— en què jo mateix analitzava el contingut de *Temps de batuda*, tant des del punt de vista narratiu com des del biogràfic d'Enric Valor, ja que, com confessà en el pròleg del llibre el novel·lista, la trama està basada en moltes de les vivències que ell i la seua família tingueren a la ciutat sabatera en el període comprés entre 1926 i 1931, on foren acollits com a immigrants com a conseqüència d'haver perdut la seua condició de propietaris agrícoles a causa de les moltes fallides acumulades per la crisi vinatera dels primers anys vint. El pare muntà un centre educatiu —el col·legi San Nicolás— i el jove Enric Valor va treballar d'auxiliar en la Unió Nacional de Fabricants de Calcer que llavor tenia la seua seu a Elda.

Aquests fets reals, explicats per Enric Valor en diverses entrevistes al llarg de la seua vida, van inspirar el personatge principal de la novel·la —Frederic Genovard, *alter ego* del mateix escriptor— i els diversos esdeveniments pels que passa la família Genovard Sarrió en la efervescent ciutat eldera d'aquells temps a cavall entre una dictadura i un profund desig de llibertat amb la conquesta pacífica de la II República.

La lectura dels tres capítols de la introducció són tot un estímul seductor, especialment per al lector elder i el de la nostra comarca, per a continuar avançant en la llarga i intensa novel·la que recorre un període que va des de mitjans del segle XIX, per a explicar l'origen de la nissaga dels Genovard, fins als anys vint del segle XX, on es

descriu un traumàtic procés de desclassament i, alhora, de pressa de consciència proletària i democràtica del jove protagonista, fins que en un salt en el·lipsi de cinc anys s'arriba a l'estiu —al temps de batuda— del 36 en què Espanya inicia la Guerra Civil.

Una lectura total per a entendre aquells temps convulsos

Les quasi quatre-centes pàgines del text narratiu, escrites en una de les proses més riques del segle passat —cultura alhora que popular— ens permeten acompanyar la família Genovard i els interessants personatges que els envolten: empresaris del calcer, encarregats d'empresa, obrers combatius, advocats, caçadors, mitgers, jornalers, cenetistes a la recerca dels enemics de la revolució, petits propietaris, republicans de profund compromís, oportunistes, soldats, administrador de finques, cooperativistes... I enmig, Frederic Genovard, un professor fet a ell mateix després de l'amarga experiència d'explotació laboral en una important fàbrica de sabates d'Elda, que estia a l'Almussai de Cassana, a l'ombra del grandios Maigmó, que s'interroga sobre l'imparable violència de la guerra d'idees, de classe, de creences, de sentit de la propietat de la terra i el mitjans de producció que dia a dia es fa més present i imparable. Tal i com va fer Enric Valor, jove i flamant professor mercantil

—titulat per l'Escola de Comerç d'Alacant—, home de negocis i pare de família des de 1935.

Llegir *Temps de batuda* és reconèixer la conservadora i tradicional Cassana, fàcilment identificable en molts pobles de tradició agrícola de l'interior del País Valencià ; és viure la moderna i avançada ciutat d'Elda; és endinsar-nos en l'agricultura, la ramaderia i la caça dels masos de muntanya; és somiar la plàcida i quasi bucòlica vida lligada a l'agre tel·lúric de la terra; és vibrar amb el despertar revolucionari del camperolat; és l'amor platònic per la llauradora i l'amor formal per la senyoreta urbana; és inquietar-nos amb les profundes ànsies de venjança i de justícia social dels sectors més radicals de les classes populars...

No us penedireu d'homenatjar Elda, Enric Valor i *Temps de batuda* penetrant apassionadament, paraula a paraula, en aquesta segona novel·la del monumental Cicle de Cassana, la trilogia que assenta la tradició literària dels valencians com un indiscutible clàssic contemporani. I sense oblidar mai, per suposat, que sempre serà la novel·la d'Elda d'Enric Valor.